

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu
7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu
la casa cu 1 fl. mai multu pe
anu; — trimisu cu post'a în
lăintrulu monarchiei pe 1 anu
întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. —
In străinatate pe 1 anu 10 fl. s'eu
22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11
franci. — Numeri singuratici se
dau câte cu 10 cr.

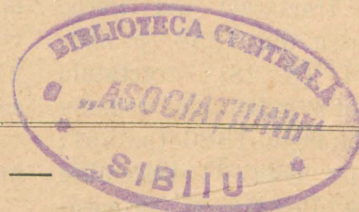
OBSERVATORIUL

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Anulu VI.

Nr. 43.

— Sibiu, Mercuri 1/13 Juniu. —

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie s'eu linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'a
publicare câte 7 cr., la a dou'a si
a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste
aceea 30 cr. de timbru la tesau-
rulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face
in modulu celu mai usioru prin
asemnatiunile postei statului, a-
dressate de a dreptulu la Redactiu-
nea Diariului

„Observatoriul“ in Sibiu.

1883.

Érasi finantiele statului.

Ne facemu datori'a patriotica de a ne ocupá
mai de multe-ori preste anu cu finantiele statului.
Se intempla acésta nu numai din dreptulu fiacarui
cetatienu alu statului de a scí si a cunósce ce se
intempla cu banii scosi din pung'a lui, ci si din
dorinti'a ferbinte de a indemná pe tóta lumea de
a ne familiarisá cu totii si cátu mai bine cu afa-
cerile finantiali, cu atátu mai virtosu, cá-ci vai
multe milióne se mai scurgu si din sudórea crunta
a poporului romanescu in acelu sacu mare, dara
fára fundu, ce se numesce tesaurulu, visteri'a,
finantiele statului.

Precum se scie, asia numitulu exercitiu alu
fiacarui anu finantiale, sau adeca intratele si esitele,
creditele si detoriile se iau la revisiune si se ve-
rifica de cátra oficiulu comptabilitatiei statului totu
numai dupa-ce trece unu anu, une-ori si mai multu
dupa inchiderea exercitiului cutarui anu. Mai de
curendu s'a publicatu bilantiulu anului 1881 luat
in revisiune si verificatu. Resultatele care se vedu
din cifrele autenticate dau lui „P. Napló“ ocaziune
prea bine venita de a se întórce tocma la ince-
putulu domniei lui Colomanu Tisza si a
partidei sale, adeca la an. 1875, in care s'a sma-
cinatu partid'a lui Deak din cauza mai virtosu,
cá-ci aceea ruinase finantiele si bagase lumea in
spaim'a bancrotului de stat. Tiszaistii au luat
asupra lor situatiunea si cu ea sarcin'a de a scóte
carulu statului din baltóca de unde nu mai voia
se o scóti alti creditori noi. Cu acésta conditiune
primi compunerea unui ministeriu nou si presidiulu
aceluia.

Intrebarea este fórte naturala, cá se afle
ori-ce patriotu, in ce stare au fostu finantiele sta-
tului in 1875 la intrarea lui Col. Tisza in domnia
si in ce stare au ajunsu ele pana in 31 Decembre
1881 adeca dupa 6 ani, sau daca voiti, pana adi,
dupa optu ani. „Pesti Napló“ are maliti'a de a
pune alaturea bilantiulu din 1875 langa celu finale
si verificatu din a. 1881. Diferenti'a e in fricosiatu
de mare, inse nu spre mai bine, ci spre mai reu;
cá-ci éta cum se grupedia positionile acelor ani.

Tabela comparativa.

Datoriile statului Un-	1875	1881
gariei au fostu in	614.000.000 fl.	1.118.000.000 fl.
Deficitu	39.700.000 fl.	42.500.000 fl.
Venituri totale le pune		
numai pe 1875 cu	195.500.000 fl.	

apoi in locu de a le mai pune si pe 1881 le ia
pe cele votate pentru a. c. 1883 cu 281 milióne
si 200 mii fl. v. a. Miile, sutele si diecimile nu
le mai insémna; ce ne-ar si folosí câte o valcica
versata in Dunare.

Venitulu ce se numesce fonciariu, adeca din
mosii, case etc. in a. 1875 fusese 71 milióne, in
a. 1881 a esitu la 87.600.000 fl., éta pe 1883
este preliminaru cu 91 milióne fl. Cu alte cuvinte:
Aceste contributiuni directe dupa 8 ani trecuti dela
1875 au crescutu cu aprópe 30 procente.

Interesele care se platescu la datoriile de
statu pe a. 1883 esu la 36 milióne fl. val. austr.
Numai interesele!

Lectorii se binevoiésca a luá cifrele acestea
in legatura cu conspectele si analizele bugetelor
publicate anu si antierti, apoi se judece singuri;
se mai afle totuodata, cá ministeriulu este prea
decisu cá se mai urce contributiunile cu atátu mai
virtosu, cá se scie de pe acum, cá deficitulu pre-
vediutu pe acestu anu cu ceva preste 22 milióne,
va esi in fapta cu multu mai mare.

Cu tóte acestea inse bravii din Ungari'a totu
aru dorí se plece contra Rusiei.

Calcare noua a legii de nationalitati.

Din com. Solnocu-Doboca 5 Juniu n.
Erá unu timpu, candu preste patri'a nóstra navaliau
deosebite órde barbare trecendu totulu prin sabia

si focu, si de a caroru teróre fugeau tóte popórale
„solis valachis hic remanentibus“ (Turocz), cá-ci
ap'a trece, pietrele remanu. Tocma asia navalescu
adi asupra nóstra, acum inse conlocuitorii din
patri'a nóstra, sub pretestu de dreptu istoricu, cu
diferite ordonantie asupritórie, prin cari tindu a ne
esterminá esistenti'a nationala.

Se pare cá in acésta privintia administratorii
comitatului nostru Solnocu-Doboca aprópe întregu
romanescu, escelédia, ba pociu afirmá cá ei ridica
flamur'a cu devis'a „estermnarea limbei si dreptu-
rilor romanesci.“

Nu e destulu abrogarea din propri'a lor au-
toritate a §§-loru 20—22 art. 64 din 1868, in puterea
carora suntemu indreptatiti curatu si neconditionatu
a ne folosí limb'a in comuna, in jurisdictiune, ba
chiaru si la gubernulu tieiei, — ci adi e oprita
chiaru si in afacerile comunelor curatu roma-
nesci; cá-ci éta puterniculu vice-comite cá unu
adeveratu pasia turcescu, dupa-ce acceptédia dictio-
nariulu perciunatului botezatu pentru schimosirea
numelor romanesci, in cercular'a sa de dto 7 Jan.
a. c. impune éراسi pretoriloru, cá cu ocaziunea
alegeriloru de primari comunali se se aléga de
aceia, cari sciu celu puçinu a vorbí unguresce. Óre
in aceea stá abilitatea unui primariu, cá se scia
vorbí unguresce? Asia dara cáti toti ventura-tiéra
invétia limb'a ungurésca dela surugii (kocsis), éta
dupa aceea stabilindu-se cu domiciliulu in comune
curatu romanesci, au pretensiunea de a fi primari.

Adeca acestu vice-comite P. Szarvadi in dorulu
de magiarisare prin fermanulu seu Nr. 15192 ex
1882 sub dat'a 7 Jan. 1883 publicatu in Nr. 9
din diariulu „Szolnok-Doboka“, nu cere mai puçinu,
decátu cá la alegerea de primari ai comunelor sub-
prefectii se ingrijésca, cá se se aléga numai individi,
cari daca nu sciu si scrie, se scia celu puçinu a
vorbí unguresce, cu alte cuvinte, dintre locuitorii
romani ori-cátu de apti si onesti, se nu fia alesi
de primari, daca sciu numai romanesc, adeca limb'a
comunei întregi.

Si óre pentru-ce se nu scie si se invetie roma-
nescu multimea functionariloru dela comitatu, cari
traiescu in oficii de pe spinarea poporului, din cari
unii in afacerile cu poporul se folosescu de in-
terpreti, pana si notariulu jidanu Sachs din cerculu
curatu romanescu alu Cascaului, éta altii de si
vorbescu cu poporul in afacerile loru oficióse ro-
manesc, vorbescu intr'unu limbagiu nepriceputu de
nimenea asia, cátu bietulu omu ese dela elu multu
mai confusu si incurcatu in caus'a sa decátu candu
a intratu la elu, si nu scie nimica din câte 'iau
amestecatu cela in jargonulu seu nesuferitu si prea
adeasa fórte scandalosu.

Óre nu vomu ajunge dile, cá prin comunele
curatu romanesci, unde nu voru fi cunoscatori de
limb'a ungurésca, se ne aduca de primari câte pe
unu ciangau impatriatu in baltile mocirlóse dintre
Dunare si Tis'a?

Si inca totu se lauda compatriotii nostrii un-
guri cu statu de dreptu si constitutionalu. †.

S'a mai observatu si cu alte ocaziuni, cá in
totu coprinsulu Transilvaniei despotismulu nicairi
nu'si ridica capetele sale de hidra cá in comitatu
Solnocu-Doboca, dupa care urmédia comitatele Hu-
nedórei, Fagarasiului si alu Ternavei-mari, nicairi
inse locuitorii nu se apara asia reu sau nicidecum
de tirania, cá tocma in comitatu Solnocu-Doboca.
In tieri libere si la popóra care'si simtu a lor
demnitate de ómeni liberi si unde locuitorii sciu
ce este solidaritatea, administratori cá Szarvadi, cá
Barcsay, cá protonotariulu din Fagarasiu aru fi
fostu de multu suspinsi si dati in judecata de a
dreptulu pentru calcarea legii din 1868. La noi
inse, buna-óra chiaru si in casulu de faci'a, abia se
aflá din comitatu întregu dupa cinci luni de
dile unu singuru omu, care se védia trebuinti'a de a
reflectá pe publicu la o fapta atátu de necalificabila

precum este aceea a vice-comitelui Paulu Szarvadi,
Alte sciri merunte, de natura locala si privata,
precum certe pentru prescuri, urgii dintre cuscii,
baluri, siedietori, dispute pentru versuri rele si mai
rele se descriu pe câte 3—4 cóle, pare cá s'ar
descrie luarea unei cetati cu perdere de regimente
întregi; din contra blastematii care taia in tóte
interesele de prim'a ordine, in viétii si prospe-
ritatea totalitatiei, se trecu cu vederea.

Se apropia alegerile de functionari
municipali pe alti 6 ani. Gáciti câte raporturi
au venitu pana acuma despre numerulu alegatoriloru
la comitetulu electoralu?

Tineti minte ómeni buni, cá la alegerile vii-
tórie in locu de a trantí pe toti functionarii de
calibrulu celoru susnumiti et tutti quanti, sau incai
a le subtrage ori-ce votu din mana romanésca,
aceiasi voru fi realesi chiaru cu ajutoriulu voturiloru
date dela romani; in acestu casu inse gurile roma-
nilor din generatiunea actuala au se amutiésca
pe alti 6 ani, si apoi geniulu lor celu reu ii va
dá de victima, cá tiranii alesi de ei si pusi in
capulu lor, se traga in 6 ani 6 pei de pe ca-
davrele lor. Pentru asia sclavi asia pedepse. Red.

La cestiunea Dunarei.

Dupa-ce apucaseramu a publicá articulu nostru
despre Portile de feru in Nr. preced. ne venira
sciri, cá si ungurii s'aru invoí la regularea lor
mai alesu dupa-ce s'aru fi afluat societati de ca-
pitalisti, care voru a luá asupra-le tóte acelea
lucrari cu conditiune, cá taxele de trecere prin
Portile de feru se le ia societatea întreprindietóre
pe unu periodu de 90 de ani; mai de parte cá
Europ'a obliga pe Austro-Ungari'a, cá mai ántaiu
se se intieléga bine cu Romani'a, cu Bulgari'a
si cu Serbi'a, cá-ci Portile de feru se intindu
si pe teritoriulu aceloru staturi. Acestea sciri se
dau cá autentice dela Vien'a.

Dara se mai face lumina inea si din alta
parte, in cátu semena fórte, cá Romani'a nicidecum
nu a remasu izolata si singura intru apararea sa.
Citimu adeca in „Rom. libera“ urmatori'a recen-
siune a unei carti fórte instructive:

Sub titlulu de: „La Roumanie et la liberté
du Danube“, a aparutu la Paris (librairie du Luxem-
bourg, de XXVII, 210 pag.) o noua si interesanta
lucrare asupra importantei cestiuni care framanta
de atáta timpu tier'a nóstra. Volumulu incepe prin
o introducere semnata de d. Armand Lévy, si
aretandu cum libertatea Dunarii este o cestiune
européna. Desvoltarea puterii austriace este o ces-
tiune de pofté, éta nu o grija de civilisatiune, dice
autorulu si reamintesce cuvintele lui Tayllerand:
„Centrulu de gravitate alu lumei nu e nici la Elb'a
nici la Adige; elu se afla colo departe, la fruntariile
Europei pe Dunare“. Ar fi periculosu cá imperiulu
otomanu se nu dispara de cátu pentru a fi inlocuitu
prin dominatiunea unui altu imperiu si ar fi rusinosu,
cá mai multe imperii se'si impartia sfaramaturile.
Strategicesce cá si economicesce, Dunarea are mare
insemnatate pentru Europ'a: ea e nu numai o
mare cale comerciala, dara inca si o mare linia
strategica; astu-felu Romanii nu se simtira asigurati
contra barbariloru, de cátu candu Traianu ii facu
stapani pe Dunare. Napoleonu si Carolu Magnu
au luptatu pe Dunare si puterea lor, cu totu
geniulu de care se bucurau, fu trecutóre tocmai
pentru cá nu 'si-au potutu indestulu asigura acestu
fluviu. Independenti'a Europei depinde dara de liber-
tatea Dunarii. Pentru a atinge acestu scopu, d.
Lévy recomanda intarirea Romaniei si a celoru alte
tinere natiuni orientale; primul articulu alu unei
adeverate politici europene ar trebui se fia: „Na-
tiuni libere in basinulu liberu alu Dunarii“.

Lucrarea se imparte apoi in cinci parti esen-
tiali: I genes'a cestiunei Dunarei, II conflictulu
austro-romanu, III conferenti'a Dunarei, IV trac-

tatulu din Londr'a, V Epilogu. Ea analizădă cu deamănuntulu tôte fasele prin care a trecut această însemnată cestiune și coprinde într'altele din cele mai importante articole ce s'au publicatu în această privinția prin diarele mari straine, precum și principalele acte și documente diplomatice. Vomu cită din ultimele, cele mai însemnate: Principii în materie de navigatiune fluvială stabilite prin actulu final alu congressului din Vien'a (p. 4); memorandumul austriacu din 1855 (p. 8); tractatulu din Paris, 1856 (p. 18); memoriulu rusu din 1858 (p. 20); tractatulu din Londr'a 1871 (p. 28); tractatulu din Berlin 1878 (p. 30); not'a guvernului romanu publicata de d. Calimaki-Catargiu 1880 (p. 55); memoriulu guvernului romanu dela 31 Decembre 1882 (p. 62); propozițiunea Barrère și propozițiunea romana (p. 67); instrucțiunile adresate dlui Ioanu Ghica la 10 Ianuariu 1883 (p. 109); protocoalele și tractatulu din Londr'a 1883 (p. 146—177) și Anexa coprinde regulamentul de navigatiune adoptatu de conferinția (p. 177—184).

Vomu estrage urmatorele, prin care sfarsiesce în epilogu: „Romani'a are sentimentulu profundu că astăzi, că și acum trei-dieci de ani, ea apara cauz'a generală a Europei odata cu a sa proprie. Ea are incredere că de asta dată érase apelulu seu va fi în fine ascultat. Exista incompatibilitate absolută între liber'a navigatiune a Dunarei și concesiunea unei parti privilegiate Austro-Ungariei. Acăsta nu pôte figură în comisiunea de supraveghiere a navigatiunei Dunarei sub unu titlu diferitu de alu celorlalte mari puteri, de cătu numai dacă se presinta că tiermurēna a Dunarii de mijlocu, dăra atunci ar trebui că supraveghierea se îmbratisiedie (după acăsta amblase în 1859) fluviulu întregu dela isvoru până la mare. Romani'a și celelalte state ale Dunarii de jos nu sunt mai puțin interesate la libertatea de navigatiune în susulu Portiloru de feru, de cătu sunt interesate Austro-Ungari'a și celelalte state ale Dunarei mijlocie și superiōre la navigatiunea din josulu Portiloru de feru.

După cum se pôte vedea din acăsta repede analiza, oper'a ce ne ocupa e cea mai completa din câte s'au publicatu până acum în cestiunea Dunarei, și coprinde o compilațiune fōrte interesantă de documente importante. De aceea o recomandam cu totu dinadinsulu cititoriloru nostri.

„Rom. I.“

Romani'a.

La Jasi se facura pregătiri mari pentru solemnitatea din 5/17 Iunie, adică dio'a de Rosalii sau Dominec'a mare, cum se dice în Romani'a, alēsa pentru-că în acea di se se desvelue statu'a lui Stefanu a celui mai mare erou nu numai alu Moldovei, dăra și din alte câteva țieri în véculu seu. Regele plăca în 2/14 Iunie la Jasi, unde și așa cugetase de multu că se mai petreacă câteva dile, éra acum e decisu a lua parte activă la tōta acea serbatōre mare nu numai că christiana, ci astadata și că natională în sublimel intielesu alu cuventului. Pe lângă program'a oficială pe care o damu acilea, municipalitatea din Jasi, cum și alte comune și corporatiuni au mai luat și alte măsuri preparative.

Program'a pentru serbarea inaugurare statuei lui Stefan cel Mare în Jasi la 5 Iunie 1883.

I. Diu'a de 5 Iunie, la revarsatulu zoriloru, va fi salutată prin 21 tunuri.

II. M. S. Regele va porni dela palatu spre a asista la serviciulu divin delat mitropolie la orele 10^{1/4}.

La ora 1^{1/4} Maiest. Sa va asculta rugaciunea ce se va face în biseric'a st. Nicolae Domnescu.

III. La ora 1^{1/2} I. P. S. S. mitropolitulu Moldovei și Sucevei, înconjuratu de înaltulu cleru, va face unu serviciu divin pentru santirea apei pe estrada ridicată lângă statuă, la care voru asista delegatiunile:

- Corpurile legiuitōre;
- Înalteloru curti de casatiune și de compturi;
- Consiliiloru județiene, comunei capitalei, comuneloru de resedintiă și a comuneloru din localitățile unde au urmatu bataliile cele mai însemnate ale lui Stefanu cel Mare;
- Corpuriloru armatei;
- Academiei române;
- Universitatiloru din București și Jasi.

IV. Pornirea Maiestăției Sale pentru asista la ceremoniă inaugurare statuei, va fi anunțată prin 21 tunuri.

La sosire, M. S. Regele va fi întâmpinatu de I. P. S. S. mitropolitulu, de domni ministri și de

comitetulu statuei; éra corulu mitropolitanu va cânta imnulul sosirii. Maiestatea Sa, înconjuratu de domni ministri, de comitetulu statuei și de casa Sa militară, va lua locu pe estrada regală.

V. Serviciulu divin terminatu, muzicele voru intona rugaciunea militară, în sunetulu tobeloru.

VI. M. S. Regele va da semnalulu desvelirii statuei.

VII. În momentul desvelirii, I. P. S. S. mitropolitulu va stropi statuă cu aiasma; trupele voru prezenta armele, muzicele voră cânta imnulul, 21 tunuri voru face cunoscutu acestu momentu solemn.

VIII. Discursurile voru avea locu în ordinea următoare:

- Primarul urbei Jasi;
- Delegatiunea corpuriloru legiuitōre;
- Președintele academiei;
- Delegatulu universitatiloru.

După acăsta se voru depune corōnele.

IX. M. S. Regele va lua locu înaintea statuei și va ordona defilarea delegatiuniloru școliloru și a armatei.

X. Sēr'a orasiului va fi iluminatu și focuri de artificii voru avea locu.

XI. În dio'a de 6 Iunie, la orele . . . pe platelulu Copou, la poligonulu de tiru, M. S. R. va distribui premiile concursului generalu de tragere la ținta.

La 6 ore sēra se va dá banchetulu în onōrea delegatiloru, la care Maiestatea Sa va binevoi a lua parte.

Sēr'a muzicele voru cânta pe pietele și în grădinele publice.

XII. În prediu'a serbarei va avea locu:

- Primirea delegatiloru la gara de către primarie.
- O conferinția istorică asupra lui Stefanu cel Mare, ținută la universitate de către unulu din professorii universității.
- Retragerea cu fācile dinaintea palatului regal, percurgendu strădele până la statuă, — și concerte în grădinile publice.

— În București societatea de dame Furnic'a înființată pentru cultivarea industriei de casă și de porturi românești a deschis pentru fondulu societății o pedă trecerēvā, despre care citim:

„Alaltă-eri și eri a avutu locu în grădina Cismigiu serbarea dată de societatea „Furnic'a“ în folosulu fondului acestei societăți.

M. S. Regele a binevoitu a onōra cu prezenți'a sa acăsta serbare atât în prim'a di cătu și a sēr'a.

În prim'a di M. S. Regele a oferitu societății „Furnic'a“ 1000 lei, apoi s'a preamblatu cu vaporasiulu pe lacu, fiindu însoțitu de dōmnele din comitetu.

Membrel și membrii acestei societăți își au pus tōte silintiele spre a face, că atât publiculu cătu și societatea se profite.

Aceste silintie înse n'au fostu tocmai bine respălate în prim'a di, în schimb înse a sēra grădina éra plină.

S'a petrecutu fōrte bine: unii pe lacu cu unu micu vaporasiu iluminatu cu lămpione venetiane alții preamblandu-se cu drumulu de feru, alții dându-se în calusiei, alții urcandu preturiile obiectelor espuse spre vânzare, cei mai multi preamblandu-se prin aleiulu cel mare iluminatu a giorno cu lumina electrică și admirandu focurile de artificii.

Două muzici militare, lautari, cimpoiuri cântau continuu.

Se crede că sum'a totală ce a produsu acăsta serbare trece peste 10,000 lei. Dominica se dice că va fi a treia serbare cu preturi scadiute.

— Maiest. Sa, primindu senatululu în corpore cu responsulu la discursulu tronului, a rostitu următoarele cuvinte:

Domnule președinte,

Domniloru senatori,

Primescu cu o deosebită satisfaciune simțimentele de iubire și de devotamentu, ce înaltulu corpu alu senatului imi esprima prin adres'a sa.

Sunt fericitu a vedea deplinulu acordu ce domnesce între senatu și guvernulu Meu, căci numai prin unirea poteriloru statului, o națiune se întărește și si asigura progressele viitoare.

Concentrandu tōta cugetarea și vointi'a noastră spre unu singuru și acelasu scopu, binele țierei, vomu ajunge cu siguranță a înlătură ori-ce dificultate și a deslegă tōte cestiunile ce se înfașosiedă activității nationale.

Pe acăsta cale vomu pasi cu siguranță spre o dezvoltare liniștită și păcnică.

Ve multiamescu încă odata pentru bunele urări

și asigurările sincere ce mi dati pentru Mine, pentru dinastie și pentru viitoriulu scumpei noastre Romanii.

— (Agitațiuni confessionali). Ceea ce în Romani'a nu s'a mai întemplat din vécuri și ceea ce la generațiunile prezente éra cunoscutu numai din audite, din alte țieri, de câteva săptămāni încōce s'a pus la ordinea dilei, bună-ora că în Transilvani'a și Ungari'a între a. 1850 și 1860, adică: proselitismulu religios. De cându patriarchulu Romei a decretatu înființarea unui scaun de arhiepiscopu rom.-catolicu în București și a denumitu pe episcopulu Paoli la acela, de atunci nu numai clerulu ortodoxu national e fōrte alarmat, dăra grija de propagand'a catolică strabate și în masele poporului, éra press'a periodică s'au acaparat cu multă fēvōre de acăsta măsură luată de către scaunulu Romei. Nu numai foile bisericesti, dăra și cele politice, că „Timpulu“, „Romani'a liberă“ s. a. sustin cu taria, că aci ar fi man'a Austro-Ungariei, a carei politică de subjugare a luat totdeauna în ajutoriu propagand'a catolică, întocma precum asigură de ex. „Allg. Ztg.“ din München, că se întempla chiaru acum în Bosni'a. „Romanulu“ face în acăsta cestiune delicată preste măsură, unu resumat și trage unele concluziuni, care merita se fā cunoscute în tōte sferele societății românești, din care cauză le vomu reproduce și noi.

— Sunt acum câte-va dile, de cându a sositu în portulu Galați vaporulu sub pavilionulu englesu Ragna. Elu venise din New-Castle, aducēdu cu sine 24 tunuri de otelul de câmpu în greutate de 400 tone destinate pentru armat'a română. Fia-care tunu are unu calibru dela 6 până la 8 centimetri. Aceste tunuri au fostu transportate împreună cu munițiile și accesoriile loră la București.

— De trei dile a sositu în portulu Galați yachtulu Alexandru I alu Bulgariei. Acesta e vaporulu princiaru alu suveranului Bulgariei, construitu acum de curendu la Tulon (Franci'a). Elu e adus până la Galați sub pavilionu franceșu, și preste două dile va pleca sub pavilionu bulgaru la Ruscicu. Acestu vaporu costă preste jumătate milionu franci, spune „Posta“.

— Joui la orele 7 diminiția a fostu o întrecere pe Dunare între sialupele torpilare românești Siomulu și Vulturulu.

Din țieri straine.

Între tōte scirile venite mai de curendu din afara, ceea ce agită în dilele aceștea din nou spiritele sunt bataliile crunte și barbare întemplate între câteva bataliōne turcești cu arnautii catolici locuitori în vecinătatea principatului de Montenegro. Ocaziune la acelea versari de sange s'a datu chiaru prin unii articlii ai tractatului dela Berlinu, în cari se decide că o parte considerabilă din Albani'a proprie se se încorporează la Montenegro. Arnautii înse nu voru se audia de acelea decisiuni; diplomatia provocase de atâtea ori pe Turci'a că se i silēsa; arnautii se apara pe viētia pe mōrte.

Ori-care alte evenimente politice se afla în stadiu de preparativă.

Correspondenție particulare ale „Observatoriului“.

Clusiu, în 8 Iunie (27 Maiu) 1883

Onor. Redacțiuni a diariului „Progresulu“ în Barladu.

Ne veni la cunoștință, cumcă diariulu „Progresulu“ în Nr. 21 și 22 atacă într'unu modu fōrte surprindetoriu întreprinderea cea salutară a dlui Popescu, carele că președinte alu „Societății pentru învetațur'a poporului romanu“ secțiunea de Tutov'a, a adus 50 de elevi la diferite meserii în Brasiovu și Clusiu; ilu atacă sub cuventu că a facutu unu lucru zadarnicu, dându pe baiati în mâni barbare, și spre demonstrarea asertiuniloru acestora onor. redacțiune își permite a publică câteva epistole de ale baiatiloru pline de jale, promitiendu continuarea loră în Nrii urmatori.

Trebue că on. redacțiune a „Progresului“ a folositu articlii amintiti numai din cauze politice electorale, cari de multe ori facu pe omu că se desconsideră și cele mai salutare idei și întreprinderi culturale și nationale, căci altcum nu credem se pōta atacă cineva întreprinderea acăsta culturală și natională în modu așa vehementu. În credința acăsta ne întărește acea împregiurare, că tōta correspondenția amintită e plină de învinuiri politice electorale.

Se ne ierte înse on. redacțiune, dacă noi neamestecand politic'a electorale în afacerea baiatiloru, vomu tractă tōta cestiunea din punctu-de vedere culturalu și socialu.

Scim bine cum stă lucrulu cu diversele meserii în Romani'a liberă. Se dea Ddieu că se fā adeverată asertiunea din articulu amintitu alu „Progresului“, că adică și acolo poteau baiatii se invetie că și în Brasiovu și Clusiu, dăra noi acăsta nu cutediamu a o afirmă fără de a nu calcă sub pitiōre adeverulu. Romani'a a trebuit se suferă în trecutu fōrte multu dela

străini; nu e mirare dacă, în acestu respectu, adeca alu meseriilor o întrecura poporale din vecinătate. Ele au făcutu acésta nu că dăra au mai multa potere vitală decât românii, ci pentru-că impregiurările le-au favoritu.

De aceea vedemu că în Clusiu, Brasiou si alte cetati ale Transilvaniei se afla maiestrii renumiti, cualificati forte bine în maiestri'a lor; pe langa acésta cu cultura socială, despre cari a dice că sunt barbari, este nu numai neadeveru, ci chiaru calumnia. Se nu ne amagimu de locu; maiestrii la cari sunt asediati baiatii din Romani'a în Clusiu si Brasiou sunt toti de acestia. Ei sunt cea mai mare parte germani, romani si puçini magiari curati.

Subscriii atunci candu au amblatu pe la maiestrii acestia, că se primésca pe baiatii Romaniei, au cugetatu că facu o fapta buna pentru fratii lor de unu sange, si nicidecăt n'au cugetatu, că se va află cineva din Romani'a, că se atace întreprinderea acésta laudabila asia precum o vedemu atacata în „Progresulu“, ba ne-a parutu bine candu amu vediutu, că d. e. primescu si maiestrii de tabacaria (argasitori) doi elevi de acestia, fiindu-că de ai nostrii din patria nici-unulu n'amu fostu norocosi a'lu poté asedia la acésta meseria, fiindu în Clusiu acelu obicei, că se nu dicemu lege, că dintre romani se nu se primésca nime la tabacaria.

În Clusiu sunt în timpulu de faça asediati pe la diverse meserii preste 60 de elevi romani de ai nostrii pe la maiestrii mai miseri si mai puçinu cualificati în tota privintia, decâtu maiestrii baiatiloru din Romani'a, dupa cum adeca ne-au ajunsu midiolócele. Cu tóte acestea în totu decursulu anulu o singura plansóre nu se întempla, că aru fi maltratati din partea maiestriloru.

De unde vine dara, că unii dintre baiatii din Romani'a cari se afla între impregiurari mai favorabile decâtu ai nostrii si pentru cari se spesédia cu mile, platindu-se maiestriloru cu sutele de franci, si provediendu-se din partea societatiei cu îmbracamente, încălțăminte si cu tóte cele de lipsa într'unu modu destulu de onestu, se plangu parintiloru în epistolele asia de dorerosu, în cătu cine nu scie cum stă lucrulu, cugeta că maiestrii în tota demaneti'a le tragu pielea, éra sér'a o cosu din nou.

Noi scimu că romanulu este cu multu mai suferitoriu, precum se esprima proverbiulu latinu: „et facere et pati, fortia romanum est“, pentru aceea nu ne potemu ascunde mirarea, cum de on. redactiune publica epistolele acestea, cari sunt de a dreptulu documente contra naturei romanului, si din capulu loculu lucruri de ne-crediutu!

Noi ne-amu castigatu convingere deplina si pe bas'a acesteia, cauzele plansórei unoru baiati le aflamu în urmatóriele impregiurari:

1. Baiatii acestia sunt inca nededati cu lucru intinsu, le este greu a lucră de demaneti'a până la amédi, si dupa aceea până sér'a, pentru aceea scriu parentiloru că le merge reu.

2. Nu sunt dedati la ordinea si disciplin'a prescisa si prin usu prefacuta în a dou'a natura a maiestriloru. Pentru aceea candu maiestrul poftesce se faca tóte acele ce li-a facutu si elu candu a fostu elevu, baiatulu ii pare cu greu si diu nou afla cauza de a scrie acasa: „Oh! oh! oh! tata si mama scapati-me de acestu reu!“

3. Dorulu de patria si infestarea ce li-o facu parentii la multi prin aceea, că le trimitu parale, de si nu au nici-o lipsa, că-ci comisiunea subscrisa le dă chiaru si parale pentru platirea epistoleloru. Baiatii firesce avendu parale, dorescu se fia liberi, se le pótă spesă si inca pe lucruri, ce de loculu loculu nu este permis se le faca, d. e. pe beuturi si sugari etc. Maiestrii nu le permitu. Elevii mergu preste voi'a maiestriloru. De aci urmédia, că maiestrii ii dojenescu. Acésta inca e destula cauza că se se planga parentiloru că le este reu.

4. Sunt cătiva maiestrii la cari lucra câte 16—20 de sodali (calfe). Elevii acestia, de si calfele n'au nici-o potestate asupra lor, dau în certa pentru ceva lucru bagatelu cu unii dintre calfe, chiaru si acolo unde'su mai puçini sodali. Ei, cine poté se se mire că vreunulu dintre acei sodali avendu poté natura sangvinica, nu folosesc si fortia faça cu elevulu!? A dorí aci armonia perfecta este absurd. O atare armonia numai în ceru este de a se caută, si nu între ómeni pecatosi aici pe pamentu. Nu se întielegu bine totudeauna nici fii uneia si aceiasi mame, dara apoi fii dela 16—20 de mame!?

5. Mai este si acea impregiurare destulu de trista, că aci vreo trei patru baiati de acestia pe cari de astadata nu'i numimu, spunu de a dreptulu, că ei de aceea nu se supunu maiestriloru, că se le dea drumulu, se pótă merge acasa. Caus'a nu o spunu, ci stau înainte că 'iau lovit uřitulu, — pe candu caus'a adeverata este că sunt lenesi, din asta cauza aru totu scabatori, si pe s-tulu Onofreiu! Acestia incepu a nu scerbăta nici chiaru de comisiunea care tractédia cu ei mai bine decâtu parentii lor. Aceste sunt impregiurările si cauzele epistoleloru celor pline de nemultamiri si vaierari, si nu maltractările maiestriloru, cari tractédia conformu legiloru cu elevii lor si cari legi nu permitu maiestriloru nici cu degetulu celu micu se atinga pe elevu.

Comisiunea subscrisa a luat asupra sa o greutate gratuita destulu de grea, candu a primitu supraveghierea baiatiloru acestora, cu atât mai grea, cu cătu precum vedemu cu dorere, nu i se dă nici sprijinulu moralu, ce s'ar cere în asemenea impregiurari din partea diaristiceii barladene si din partea unoru parinti, ci în locu de acésta este atacata în modu indirectu într'o mesura puçinu magulítóre.

Pentru aceea on. redactiune, ve rogamu de acestu sprijinu, pentru-că nimeni nu e asia de tiranu, în cătu se lase pe acesti baiati de victimele asupririloru si maltratariloru straine! Si preste totu Ve rogamu se in-

formati pe parentii baiatiloru că se fia cu încredere în noi, că-ci noi facemu totu posibilulu pentru baiatii lor. Se nu le trimita parale la man'a lor; se le scrie se fia diligenti, cu raddare si cu ascultare, că-ci numai asia potu deveni civi folositori iubitei loru patrie, carea jertfescé atăta pentru ei! Se nu dea crediementu failmeloru că unulu s'a spendiuratu, éra altulu ar rateci prin codrii Transilvaniei, că-ci sunt fabule inventate de inimici cu scopu reutatosu.

Ce privesc infintiarea unei scóle de meserii în Barladu, la acésta idea relevata de „Progresulu“, a carei realizare dea Ddieu se fia cătu de curendu, numai o singura reflecsiune avemu si anume, că aceea se pótă infintiá, nu inse cu câteva mii de franci, ci la o adeverata scóla de meserii se cere milionulu, de care dupa informatiunile ce avemu, societatea amintita nu dispune.

Acestea ne sunt modestele reflecsiuni în caus'a baiatiloru ventilata în „Progresulu“. Ve rogamu în interessulu adeverulu, alu liniscirei parintiloru si alu reputatiunei nóstre a le publicá în Nrulu proximu.

Din siedinti'a comisiunei „Reuniunei sodaliloru romani din Clusiu“, insarcinata cu supraveghierea toturor eleviloru romani de maiestrii, tinuta în 7 Juniu stilulu nou 1883.)*

Dr. Greg. Silasi,
pres. reun.

Bas. S. Podóba,
pres. comiss.

Dr. Aureliu Isacu,
secret. comiss.

(Estrasu). Din tinutulu statiunei de cale ferata Apahida nu departe de Clusiu, avemu o corespondentia de 2½ cóle scrise cu litere merunte, în care se tractédia despre mai multe cestiuni, urbariali, economice, politice nationali, bisericesci, scolastice si de moralitate. În form'a în care este scrisa, s'ar potea tipari numai decopiata, la care lipsescé timpulu fisicu la ori-ce redactiune; preste acésta unele parti ale corespondentiei aru fi se se prelucré altumentrea.

În partea ántaia dnulu corespondente aduce cu privire la commassarile asupritórie, că exemplu pe o comuna rurala că de 80 familii, care înainte de anulu commassarei, adeca 1872 avea până la 80 boi de jugu, 100 vaci, la 1000 oi, cum si alte vite merunte. Astadi în acelu satu se mai vedu 8 boi, vreo 60 vaci, éra oi mai nicidecum. De aici vine, că acum, dupa diece ani, vedi pe locuitori îmbracati forte reu, trentiuosi, golani, éra din faça lor vorbesce fóméa, palidi, sburliti că vai de sufletele lor. Mai pune pe acesti nefericiti că se si postésca, adeca se nu manance ori-ce e bunu de mancatu, ci numai bucate anumite si apoi se te miri că voiescu se'si astempere fóméa si obosél'a cu vinarsu otravitu, si se te miri că ómenii nu mai potu munci, că rass'a degenerédia cu totulu si mortalitatea trece departe preste nasceri.

Acésta stare a decadentiei barbare se esplica usioru din câteva cifre. Dupa commassatiune si respective segregare, fostii domni de pamentu au remasu cu 5500 jugere (pogóne) de câte 1600⁰ proprietate curata, éra satulu întregu cu vreo 400 jugere, din care locu de pascuatiune numai vreo 40 jug. Asia satenii sunt recadiuti în iobagía, că-ci că se pótă traí, muncescu în parte pe 1/3 si pe 2/5; multi inse esu din comuna că se'si caute muncă sau servitiu pe anu cu simbria în alte comune. Cu tóte acestea cárciumaritul în acelu satu ticalositu aduce pe anu la una mieie florini arenda jidóvesca.

Ceea ce se mai dice acilea despre cárciumaritul de 3 luni cuvenitu comunei, acela e obiectu de certa si processe nu numai acolo, ci în mai multe sute de comune romanesci si unguresci; este inse sciutu, că în anii din urma s'a lucrutu la proiectulu de lege pentru rescumperarea Regaliiloru; deci comunele se'si deschida ochii, se nu motiaie, se nu dórma.

Se mai vorbesce si despre asia numitele casatorii selbatece, adeca traiulu impreuna a barbatiloru cu femeile fara a fi cununati dupa lege, ceea ce mai de multu abia se audiá în Transilvani'a între propriulu poporu, éra de cătiva ani încóce a petrunsu si la romani din diverse cause, precum saraci'a cea mare, taxele exagerate de cununia în mai multe protopopiate, exemplulu ce se dă de cătra domni de cei mari si argatii lor etc.

O parte a corespondentiei se întinde asupra mariloru abusuri care se facu la alegeri, cum anume multimea de asia numitii „nemesi“ romani, parte mare saraci lipiti, mergu că oile la urna si votédia pentru mancari si beuturi pe cei dictati lor de cătra ómenii gubernului.

Se mai facu descoperiri doreróse despre starea cea ticalósa a preoteselor veduve remase cu prunci si fara nici-unu ajutoru în lume, cum si despre casuri că cele doué din comunu Gadalnu, unde în restimpu de patru ani au repausatu doi preoti si la anulu preoteselu lor, remanendu din ambele familii câte siése prunci orfani; casuri în adeveru teribili, adeca de aceea ce se audu numai în timpuri de colera sau de ciurma. Din cause că acestea corespondentele doresce si cere, că clerurile se îngrijésca în interessulu familiiloru preotiesci cu zelu neasemenatu mai mare de fonduri pentru pensionarea preoteselor veduve si binecuvanta tierin'a mitropolitulu Alexandru Siulutiu, carele a îngrijitu si de pensionarea preoteselor veduve în archidiece'sa sa.

De inchiaiere corespondenti'a se întórcé érası la saracime, între care dice că se vorbesce multu se mérga ómenii cu suplice „dreptu la înaltiatulu imperatu, că dóra'i va ascultá acela si'i va apará.“ Vreo douedieci de familii stau se ia lumea în capu, se tréca că multi altii în Romani'a si anume la Dobrogea; se pare inse că în acelu tinutu nu se afla sufletu de omu, care sau se scia, sau se voiesca ori se cutedie a pune la cale

*) On. redactiune a „Gazetei Trans.“ si diarieleromane din Romani'a sunt rogate a reproduce acésta corespondentia.
Auctorii.

pe acei nefericiti, a'i invetiá, informá, că se nu plece orbesce, fara nici-unu planu si socotéla, se nu o patia cum 'au patitu acei banatieni mai antierti.

Studii militare din Romani'a.

Dupa ce anuntiaramu atātu nou'a fóia perodica „Revist'a Armatei“, cătu si alte scrieri despre artea militara („Obs.“ Nrui 41—42), ne permittemu a reproduce unii articlii cá specimene.

Situatiunea strategica a Romaniei si sistemulu ei de aperlare.

Se consideramu mai ántaiu situatiunea strategica a Romaniei în casulu unui resboiu între Russi'a si Turci'a.

Se scie că etern'a cestiune a orientulu nu este terminata, si se scie de asemenea, că Russi'a nu a renuntiatu inca la traditional'a sa tinuta de a esercitá celu puçinu o influentia preponderenta în peninsul'a balcanica până la Constantinopolu. Într'unu nou resbelu dar cu Turci'a, prim'a sa basa de operatiune va fi în Bassarabi'a, éra liniile sale principale de operatiune voru fi prin Romani'a, strabatendu Moldov'a, Munteni'a si Dobrogea. Evenimentele resboiului din 1877—78 sunt prea recente pentru că se cautamu a luminá mai multu acésta cestiune. Romani'a nu este inca constituita în statu neutru, si chiaru daca ar fi, nu se scie până la ce punctu Russi'a ar respectá acésta neutralitate, candu tier'a nóstra ii stă în calea sa principala.

Astu-felu situatiunea strategica a Romaniei într'unu resboiu russo-turcu, taia liniile de operatiune principale ale Rusiei, si daca vomu voi se evitamu calcarea teritoriului, noi vomu fi nevoiti se intramu în resboiu.

Se presupunemu unu resboiu între Austro-Ungari'a si Turci'a, fara a cercetá cauzele cari i ar da nascere.

În acestu casu Romani'a se gasesce cu totulu în afara de teatrulu de operatiune alu beligerantiloru si nu are a se teme de nici-o invasiune. Inca din timpulu candu nu esistá principatulu Bulgariei si candu între Austro-Ungari'a si Turci'a nu erá de cătu Romani'a, principalele linii de operatiune au fostu în regiunea Tisei si a Dunarii, regiune care, dela Suleimanu II (1526) fu cutreerata de Turci în timpu de 160 de ani, aprópe pe aceleasi cai.

Se consideramu casulu unui resboiu între Austro-Ungari'a si Russi'a, si se presupunemu că acésta din urma ia ofensiva. Frontier'a între aceste doué tieri se întinde dela Myslovici aprópe de Cracovi'a până la Prutu aprópe de Cernauti. Ea are o desvoltare de 900 kilometri si nu presinta nici-unu obstacolu naturalu, asia în cătu provinciile Austriei cari o lunguescu, Galiti'a si Bucovin'a, sunt directu espuse la atacurile inamiculu. Obiectivulu decisivu sau ofensivu este invederatu Vien'a-Budapest'a, si invasiunea se va face naturalu prin Galiti'a.

Cari sunt bazele de operatiune ale armatelorurussesci?

„Daca Russi'a voiesce — dice professorulu Marga — se mérga asupra Vienei, armatele sale trebuiescu mai ántaiu se ia Cracovi'a, apoi se înaintedie pe drumurile cari sierpuiescu la sudulu Silesiei prussiane si cari conduc în valea riului Marchu; pentru că ea se pótă încercá acésta întreprindere, ar trebui se fia forte sigura de neutralitatea Germaniei. Chiaru cu acésta sigurantia ea ar avé totu avantagiulu a întórcé atacurile sale contra Ungariei, unde ea s'ar gasi în relatiune directa cu populatiunile slave, cari ii sunt forte simpatice.

„Ataculu principalu se va produce fara indoiala între Bugu si Vistula, că-ci acésta este directiunea cea mai naturala si cea mai puçinu periculósa; un'a din aripi este bine sprijinita pe smércurile Pinsk, si si lini'a de operatiunea este perpendiculara la bas'a Varsovi'a-Brestu. Daca armat'a principala russa ar înaintá pe malulu stangu alu Vistulei, ea s'ar espune a fi întórsa de o armata austriaca care ar luá ofensiva pe malulu dreptu.“*)

Astu-felu prim'a basa de operatiune — la nordu — va fi Varsovi'a-Brestu, ale carei linii de operatiune, voru fi Petersburg-Donasburg-Varsovi'a si Mosocv'a-Smolensk-Brestu.

La sudu elu prevede o a dou'a basa formata de Dnieper între Kiev si Odesa: „ea este larga si bine rediemata, la nordu pe smércuri, la sudu de stepe; linia de operatiune care pléca de aci ajunge prin Podoli'a în partea cea mai bogata a Galitiei si petrunde până în Carpati, fara a intalni obstacole.“

Astu-felu de si invasiunea principala se va face prin Galiti'a, totusi trebuiescu considerate doué base de operatiune, un'a pentru nordulu Rusiei si alt'a pentru sudulu Rusiei.

*) Marga, geographie militaire.

Dupa luarea cetatiloru Cracovi'a, Jeroslavu si Przemisl si cucerirea Galitiei, este probabilu că o armata russa avendu de obiectivu Budapest'a, va petrunde in Ungari'a, in valea Tisei de susu, prin valea Donajecului si Hermadului pe liniile ferate Tarnow-Eperies-Miskolcz, Chirow-Lejenye-Miskolcz, Lemberg-Stry-Muncaci, si pe caile principale cari strabatu Carpatii de nordu si de nordu-ostu. Russi'a va face acésta operatiune: 1. pentru a evitá ne-siguranti'a frontierei Germaniei, 2. pentru a intrá directu in ánim'a Ungariei, 4. pentru a inaintá către Budapest'a, Comorn, Pressburg, Vien'a, avendu flanculu dreptu sprijinitu de Carpatii de nordu.

Se observa insa, că „Transilvani'a este fórté bine situata pentru a permite unu actu de flancu contra unei armate russesci, cure, strabatendu Carpatii, s'ar dirige către Budapest'a“*). Atunci se ridica intrebarea, daca nu este posibilu că armat'a russésca de sudu in locu de a se dirige tóta spre Podoli'a si a se concentrá in Galiti'a, se se impartia in doué: una se urmedie linia de operatie Kuns-Kiev-Smerinka, se se concentredie la nordulu Bucovinei si se tréca Carpatii in Ungari'a pe calea Colomea, Jablonitsa si Kővös Mező, care duce la Sighetu in valea Tisei; éra a dou'a se urmedie lini'a de operatie Charkow-Balta-Kisineu-Jasi, se se concentredie in Moldov'a si se tréca Carpatii in Transilvani'a descindendu in valea Oltului si a Muresiului, unde esista cali ferate spre Budapest'a. Pe linia de operatie Brestu-Miskolcz-Budapest'a armat'a russésca are o cale de aprópe 650 kilometri, pe acea Smerinka-Colomea-Budapest'a ea are aprópe 700 kilometri si pe acea Balta-Kisineu-Jasi-Budapest'a ea are aprópe 1000 kilometri. Daca a dou'a armata de sudu ocolesce Moldov'a si se ridica in Galiti'a spre a patrunde in Ungari'a totu prin Carpatii de nordu, ea ar avea o cale, — plecandu totu dela Balta — de aprópe 1000 de kilometri, adica aceasi cale cá si prin Moldov'a.

(Va urmá.)

Invitare de prenumeratiune la opulu intitulatu: **Crestinismulu si marile intrebari ale presentelui**, de Dr. Albert Stöckl. Tradusu de către umilitu subscrisulu.

Prea onoratu cleru romanu!

De optu ani de dile, de candu umilitu subscrisulu amu pasitu in cur'a animarum, amu studiatu cu de adinsulu natur'a si convingerile religiöse ale poporului! Intru acesta, pe lângă unele idei si convictiuni religiöse sanetose si demne de admiratu, amu descoperitu si unele principie, cari nici de cum nu consuna cu principiele religionarie ale bisericeii dreptu credincióse preste totu, si cu ale bisericeii nostre gr.-cat. in specie. Unu timpu indelungatu le amu consideratu pe acele, cá efflusu a convietuiri intr'una comuna, cu confessiuni de acele, cari au apostatatu dela biserica in seclulu alu XVI-lea. Dara, dupa una meditatie mai profunda, — tinendu contu si de principiele, ce se propaga de către adeptii nouelor secte eretice ale materialismului, liberalismului si socialismului, — m'amu convinsu pre de plinu, cum cá multe din acele sunt rezultatulu acestoru din urma, cari cá una miésma rea, ce vibredia in aeru, a coplesitu ici-cole si cáte unu sufletu fragedu, adeveratu crestinescu, si in schimbu pentru unu principu religionariu sanetosu, a plantatu in trinsulu altulu falsu si periculosu pentru mantuirea lui! Atunci amu intielesu ce insemnate profunda au cuventele mantui-toriului Is. dela Joanu C. 10. v. 11 „eu sum pastoriulu celu bunu... pastoriulu celu bunu isi pune sufletulu seu pentru oi“. Sau cu alte cuvente, cá preotulu adeveratu are se fia una santinela neadormita a poporului sie concediutu, — cá ori de unde va vedé lupulu venindu, ori din drépta ori din stanga, ori dara chiaru si din aeru navalindu asupra turmei sale, fiindu pururea desceptu, precautu si prevedietoriu, se póta abate cu successu periclele imminente de a supra aceleia!

Si pe candu meditamu astu-felu — regretandu fórté multu lips'a unei foi bisericesci (care acuma haru domnului si multiamita parentiesciloru ingrigiri ale prelatiloru nostri este suplinita) pentru de a se discutá intrinsa si a se ventilá mai pe largu unele si altele dintre astu-felu de principie, precum si midiulocele luande pentru estirparea lor, — éta cá mi veni la mana opulu mai nou alu lui Dr. Albert Stöckl intitulatu: „Crestinismulu“ si marile intrebari ale presentelui pe terenulu vietiei spirituali, morali si sociale. Cetindulu pe acesta mi-s'a deslegatu enigm'a; cea ce doreamu se sciú mi-s'a revelatu, si de pe consciinti'a sufletésca de preotu mi-s'a parutu, cá se restorná piétr'a, ce apesá asupra'i — cu greutate cá si a unui munte! In trinsulu amu aflatu deslegate si refranse tóte intrebarile cele mai captiöse, de cari se folosese adi spiritulu timpului celu lipsitu de credintia, spre a resturná crestinismulu, din preuna cu tóte institutiunile lui cele salutarie, cá pe una religiune, ce si-a traitu traiulu, si care nu mai corespunde indigentiiloru omenimei timpului presentu, in locuindulu cu alte religiuni es-cugetate, fia acestea chiaru si atheiste, numai se con-duca la scopulu, ce urmarescu nouele secte eretice ale materialismului, liberalismului si socialismului; adeca la totala decrestinare si selbatacire a omenimei — facundu-o astu-felu unelta orba spre realisarea scopului loru

*) Marga ibid.

egoisticu! Atunci amu intielesu, ce folosu neprecalcu-labilu aru putea trage fia-care preotu romanu din acésta carte rara in contactulu omnilateralu cotidianu cu individi adaptati in eresurile supra numiteloru noue secte, cari spre asi poté bate jocu de religiunea si biserice'a crestina preste totu, mai alesu de preotime se apuca cu atari sofisme si intrebari captiöse, si-o provoca vrendu nevrendu, se-i dea responsulu ce dorescu ei! in contemptulu religiunei si alu bisericeii preste totu?

In fine déca in biserice'a de ritulu apusanu sunt nenumarate opurile si scrierile apologetice — aparatorie de credinti'a — in tóte limbele, incepundu dela limb'a cea culta francesca — până la cea dulce si sonóra spaniola si italiana — si până la cea periodica germana — si magiara, — ore nu va fi sositu timpulu, cá acele se se mai inmultiesca si in limb'a si in literatur'a bis. nóstre? Pána candu are se stea totu numai singuru pe acestu terenu opulu lui Dr. Rohl din Amsterdamu tradusu in limb'a nóstra materna de către prea. onor. d. Silviu Rezeiu not. con. in diecesa Oradiei-mari?

Din aceste motive, cu permissiunea auctorului, m'amu resolutu a traduce acestu opu in limb'a nóstra materna — pentru cá si preotimea nóstra eventualmente se fia preparata faciá cu dejá importatele sau importandele eresuri — din alte parti in sinulu bisericeii nóstre si alu poporului nostru romanu! Me magulescu lu sperarea de a fi facutu ceva — bunu; déca inse lucrarea mea nu aru aparea cuiva in aceasi lumina, in care o vediu eu, atunci celi mai iscusiti de cátu mine, me voru corege si indreptá cu buna vointia, cá pe unu tirone — celi asemenea mie, voru fi cu in dulgentia faci'a cu imbecilitatea omenésca! Un'a singuru o sciú, cá m'amu nisuitu si eu a servi, dupa nepotentiele mele — sacr'a cauza a religiunei si a bisericeii!

Manuscriptulu, din care până aci unu volumu e gata de pusu sub tipariu, éra altulu acum e in lucrare, l'amu susternutu la prea ven. ordinariatu diecesanu spre revisiune si aprobare, carele prin gratiosulu rescriptu de dato 9 Maiu 1882 sub Nr. 2851 imi retramite manuscrisulu, pe lângă notificarea, cá sumu facultatu alu edá! Timpulu de véra inse, in care preotimea rurala e avisata la córnelu plugului, pentru de a'si asecurá astu-felu subsistinti'a de tóte dilele — m'a impiedecatu până acuma dela realisarea acestei dorintie.

Volumulu I. constatoriu in originalu din 421 pag. sau 27½ coli tiparite, — afara de indice si prevorbirea auctorului, — contine 10 disertatiuni sau studie apologetice, filosofice si socialu politice. Acestea sunt urmátorele: 1. Caracterulu universalu omenescu alu crestinismului. 2. Crestinismulu si progressulu. 3. Crestinismulu si libertatea. 4. Crestinismulu si laborea. 5. Crestinismulu si cultur'a. 6. Crestinismulu si martiriulu. 7. Minunea (miraclu) in contimplatiunea universala crestina si in cea materialistica. 8. Cultulu crestinescu alu santiloru si cultulu modernu alu geniului. 9. Lupt'a in contra filosofiei in celi din urma trei seculi si a 10. apologi'a dorerei.

In limb'a nóstra inca se va estinde acestu opu totu pe atatea coli tiparite, de nu mai bine, si pretiulu se fiesédia la modest'a suma de 2 fl. sau 7½ cr. de cóla, cá si in limb'a originala, unde e bine de insemnatu, cá opurile literarie sunt cu multu mai eftine! Pentru onor. cleru tinera din seminarie va costá inse numai 1 fl. 70 cr. pe care unulu fiacare din onor. dni prenumeranti lu póte strapune la subscrisulu prin asemnatiune postala, (posta utalvány) in Cusdror'a (Kozárvár) p. u. Deés. — Ori se mi se comunice numai adress'a — locuinti'a si post'a ultima a resp. dnu prenumerantu si asecurarea, cá voliesce a i-se espedá opulu prin ram-bursa (postcipatiune). — Dela caldurós'a imbraciosiare a volumului I va depinde grabnic'a edare a volumului alu doilea, care cuprinde 11 studie si mai interesante, si pe cari le vomu espune in fine pe paretele volumului I.

Cu acésta totuodata — imi lieu libertate a aduce la cunoscinti'a prea onor. cleru romanu, cá dupa acoperirea speselor, de va fi ceva profitu curatu, una parte insemnata din acesta e destinata in folosulu bis. gr.-cat. din Cusdror'a, carea edificata aprópe de ani 20 stá si adi fara turnu si desgradita. Dreptu acea si din acestu motivu, apelediu la simtiulu de pietate a prea onor. cleru romanu, precum si a inteligentei preste totu, si-lu rogu, cá celu ce nu s'aru aflá indemnatu a pre-numerá acestu opu pentru valórea lui cea mare interna, precum si pentru sant'a cauza a bisericeii romaue, ai careia atleti suntemu cu totii!

Ultimarie me rogu, cá pretiuitile nume si conume, post'a u si loc. a fiacarui onor. dnu prenumerantu semi se comunice esactu. Cu aceste remanu in

Cusdror'a, la 22 Ianuariu 1883.

Alu prea onor. cleru romanu

umilitu in Christosu frate
Joanu Goronu,
preotu.

Sciri diverse.

— (Necrologu). Maria Banutiu nasc. Comsia, Paulu Banutiu, Joanu Comsia, Nicolau Banutiu, Valeriu Comsia si fiú Eugeniu, Maria si Aureliu, cu ánim'a plina de intristare aducu la cunoscintia perderea preaiubitului si neuitatului lor: consórté respect. fiú, ginere, frate, cumnatu si tata

Paulu Banutiu,

subjude regescu in Cohalmu

carele dupa o bóla indelungata adormi in Domnulu in Sibiu, Joi in 26 Maiu (7 Juniu) a. c. la 4 ore p. m. in alu 42-lea anu alu vietiei si alu 11-lea alu fericitei sale casatorii.

Remasitiile scumpului repaosatu s'au astrucatu la 10 Juniu 3 ore in cimiteriulu gr.-c. din Cohalmu. Cohalmu, in 7 Juniu 1883.

Fia-itierin'a usióra si memori'a neuitata!

— Suntemu informati cá o companie romana ar fi facutu primariei din Bucuresci propunerea de a-i acorda concessiunea pentru infintierea unui serviciu de vapóre si silepuri pe Dambovitia, pentru transportulu publicului si alu viteloru taiete dela abatoriu la hala.

Pána acum inca primari'a n'a luatú nici-o otarire. (Telegrafulu“.)

— (Doctoratu). Sambata la 9 Juniu st. n. petrecuramu o di frumósá la universitatea de aici. Dn. Joanu S. Paulu romanu ardeleanu, si stipendistu alu constoriului gr.-or. din Caransebesiu, dupa-ce a depusu rigorósele, „cum laude“, fú promovatu la rangulu de doctoru in filosofia.

Mi permitu a publicá acésta atátu cá unu frumosu meritu alu susnumitului dnu, cátu si cá o insufletire pentru studentii romani.

Budapest'a 11 Juniu st. n. 1883.

Unu studentu.

— In 25 Maiu a. c. societ. de lectura „Inocentiu M Clainiana“ a teologiloru din seminariulu din Blasiu pentru a'si poté ajunge scopulu ce'lu urmaresce de atátia ani prefriptu in statutele sale, si-a alesu pe anulu viitoriu scolasticu 1883–84 oficialii sei in persónele domniloru clerici, si anume de presiedinte alu societ. dn. Isidoru Marcu cl. in a. III, redactoru alu fóiiei „Furnic'a“ dn. Josifu Lit'a, notariu alu corespondentieloru dn. Georgiu Tieranu, clerici in a. III, cassariu dn. Nicolau Toganu cl. in a. II, bibliotecariu dn. Joanu Stoica cl. in an. I, remanendu a se alege not. siedintieloru dintre clericii din a. I alu anului viitoriu.

Dupa cari asecurandu-Ve de mult'a stima ce Ve pastramu, suntemu

Blasiu, in 9/6 1883.

Elia Campeanu,
pres. societ.

Alexandru Bene,
not. cor.

— Societatea „Concordi'a“ in Blasiu in 18 a. l. c. va arangia una petrecere de véra in berculu metropolitanu, alu carei venitu e destinatu pentru crescerea fondului societatei. Ne rogamu de spriginulu marinimosu alu preaon. publicu romanu. Pretiulu intrarei de persona 60 cr. de familia 1 fl. v. a.

Blasiu, 11/6 1883.

Teodoru Onisioru,
presiedinte.

Responsu.

Exemplarie intregi din „Observatoriulu“ dela 1 Ianuariu 1883 mai avemu vreo 40.

A face o colectiune din articlii primi si din alti cátiva publicati in 5 ani se póte, dara tiparirea lor costa bani grei, care s'ar potea coperi numai dela vreo 600 abonati siguri.

Red.

Ingrijitu si tristu

privescu multi bolnavi in viitoriu, din cauza cá ei până acum tóte le-au intrebuintiatu fara succesu.

La toti, éra mai virtosu la cei ce suferé asia, li se recómanda cu totu adinsulu citirea carticelei „Der Krankenfreund“, cá-ci in aceea voru gasi dovedi de ajunsu, cá si cei greu bolnavi au aflatu vindecare, daca au intrebuintiatu mijlóce nimerite, sau celu puçinu alinare mare in acele. Tramiterea lui „Krankenfreund“ se efectuédia prin K. G. rischek's Universitäts-Buchhandlung Wien I Stephangasse 6 asia, cá comandatorulu n'are alta cheltuála decâtu 2 cri pentru o carta postale. (133) 13—14

Unde se capeta **petroleu de salonu**

„Oleu imperialu“

pentru ardietóre rotunde conformu petroleului americanu, in pretiulu celu mai eftinu?

Numai la

G. D. Theil

Sibiu, strad'a Weinanger Nr. 1,

representante alu primei fabrici transilvane de petroleu si unsóre de caru in Brasiovu.

Una butoiu de 100 Chilo fl. 13.50.

(163) 3—4

Editoru si redactoru responsabile: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Krafft.**